

УДК 336.02

Луніна І.О., д-р екон. наук
завідувач відділу

Білоусова О.С., канд. екон. наук
старший науковий співробітник

Булана О.О., канд. екон. наук
старший науковий співробітник

Інститут економіки та прогнозування НАН України

БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Узагальнено міжнародний досвід бюджетно-податкового стимулювання інноваційної діяльності. Проаналізовано можливості застосування різних моделей податкового стимулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання в умовах України. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення податкового законодавства та запровадження бюджетних заходів, спрямованих на забезпечення інноваційного розвитку економіки України¹.

К л ю ч о в і с л о в а: інноваційна діяльність, державна підтримка, податкове стимулювання, Угода про асоціацію між Україною та ЄС.

J E L: H25

Проблеми активного використання можливостей вітчизняного інноваційного потенціалу досліджено у національній доповіді "Інноваційна Україна 2020", де підкреслюється важливість:

- збільшення бюджетного фінансування науково-дослідної діяльності та запровадження конкурсного механізму відбору проектів для бюджетного фінансування,
- податкової підтримки національних виробників, які вбудовуються у глобальні технологічні ланцюжки та поставляють відповідну продукцію на експорт; а також податкових пільг, що сприяють здійсненню продуктивних і технологічних інновацій, освоєнню новітніх технологій виробництва та забезпечують мультиплікаційні ефекти технологічного розвитку різних галузей економіки [1].

Різні аспекти фінансування наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, податкового стимулювання інноваційної діяльності, підтримки інноваційного розвитку малих та середніх підприємств є об'єктом дослідження багатьох вітчизняних науковців, зокрема Ю.Бажала, В.Гейця [2], М.Диби, І.Сгорова, Т.Головченко, І.Одотюка, С.Онишко, А.Остапенка, М.Садикова, В.Тарасевича, О.Юркевича та інших [3].

Окремі проблемні питання оподаткування інноваційної діяльності розглядалися у монографічних працях українських вчених [4, 5]. О.Амоша, О.Мазур та В.Шовкалюк відзначали необхідність надання податкових стимулів для технопарків з огляду на їх важливість для забезпечення слаборозвиненої науково-технічної інфраструктури в Україні [6, 7]. У працях О.Саліхової значну увагу приділено питанням адресного вибору підприємств при стимулюванні виробництва високотехнологічних товарів з використанням податкових пільг, державних грантів та замовлень, пільгових умов кредитування, бюджетних позик і трансфертів [8]. І.Булкін досліджує умови та пріоритети фінансування інноваційної діяльності на різних етапах розвитку промисло-

¹ Публікацію підготовлено за виконання НДР "Консолідація державних фінансів України в умовах світової фінансової нестабільності" (№ держреєстрації 0113U005571) та "Фінансове забезпечення структурної модернізації реального сектора економіки України" (№ держреєстрації 0113U005616).

вості України [9]. У статті Ю.Григи, С.Богдан, Н.Ісакової розкрито фактори, що впливають на інноваційну активність малих підприємств України [10].

Бюджетне фінансування та ефективна податкова підтримка, що стимулює підприємства реального сектора економіки до самофінансування інноваційно-інвестиційної діяльності, є важливими чинниками формування національних інноваційних систем.

За оцінками експертів ОЕСР, у період 1995–2007 рр. 33,7% зростання продуктивності праці у США було обумовлено інвестиціями в капітал, заснований на знаннях [11]. За підсумковими даними 2013 р. у країнах – членах ОЕСР цей показник становив 20–34% [12]. У 2015 р. Китай визначив пріоритетним напрямом збільшення інвестицій у інноваційну діяльність, що дозволить створювати у країні близько 10 млн робочих місць на рік, підвищити загальний рівень продуктивності та відновити до 2020 р. зростання ВВП на рівні 7% [13]. Практика стимулювання науково-дослідної діяльності бізнесу за допомогою податкових пільг і бюджетних видатків поширена як у розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються.

Проблематиці впливу бюджетно-податкових стимулів на витрати фірм на наукові розробки та дослідження присвячено ряд зарубіжних наукових публікацій. Результати емпіричного аналізу впливу бюджетних грантів на реалізацію науково-дослідних проєктів суб'єктів господарювання різних країн доводять, зокрема, важливість такої підтримки у першу чергу для невеликих та середніх підприємств, що мають обмежені можливості залучення фінансових ресурсів для своїх дослідницьких проєктів. Так, гранти міністерства промисловості Ізраїлю забезпечили збільшення інвестицій у науково-дослідні проєкти малих підприємств, тоді як на діяльність великих, які отримували значні обсяги інших видів державної допомоги, такі гранти істотно не впливали [14]. Схожий висновок отримано в Ірландії щодо бюджетних грантів з фонду Агентства промислового розвитку Ірландії – надання невеликих грантів обумовлювало збільшення інвестицій, тоді як великі гранти приватні інвестиції витісняли [15].

За результатами аналізу практики податкового стимулювання наукових розробок та досліджень у країнах Європи, який охоплював близько 80 різних податкових пільг, встановлено, що вони дійсно сприяють інноваціям і стимулюють фірми витратити кошти на дослідження, хоча інтенсивність такого впливу суттєво залежить від видів пільг та умов їх надання [16]. Водночас автори підкреслюють, що для розвитку інновацій першочергове значення має сприятливий загальний підприємницький клімат, коли пільги для науково-дослідної діяльності можуть стати корисним доповненням.

Практика підтримки інноваційної діяльності в Україні

На сьогодні державна підтримка науково-дослідної та інноваційної діяльності підприємств в Україні здійснюється у формі податкових пільг та прямого бюджетного фінансування. Податкове стимулювання інноваційної діяльності включає деякі пільги з податку на додану вартість, податку на прибуток, мита, та податку на доходи фізичних осіб.

Податковим кодексом України передбачено звільнення від податку на додану вартість операції зі:

- створення космічної техніки (п. 3 підрозділу 2 Перехідних положень);
- постачання програмної продукції (п. 26⁻¹ підрозділу 2 Перехідних положень);
- надання наукових консультацій для осіб, які підвищують кваліфікацію самостійно; проведення лекцій з питань науки і техніки (пп. 197.1.2 (з, і) ст. 197).

Надається відстрочка щодо сплати ПДВ (податкові векселі на суму податкового зобов'язання) по операціях із увезення на митну територію України устаткування, обладнання та комплектуючих, що не виробляються в Україні, для підприємств суднобудівної промисловості та суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проєкти (схвалені відповідно до Закону України "Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць") (підрозділ 3 Перехідних положень).

Інноваційно-інвестиційна політика

Суб'єкти літакобудування до 2016 р. звільнялися від ПДВ по операціях поставання на митну територію України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, які виконуються для потреб літакобудівної промисловості (п. 4 підрозділу 2 Перехідних положень Податкового кодексу України). У 2014 р. втрати бюджету від пільги становили 20,6 млн грн.

У період 2009–2014 рр. в Україні надавалися пільги з ПДВ та мита для розвитку інноваційної та перспективної для України галузі відновлюваної енергетики. Однак основна частина таких пільг припадала на імпорт іноземного обладнання (2012 р. – 1,5 млрд грн при загальній сумі пільг для відновлюваної енергетики у 2,6 млрд грн). Проте пільги на імпорт обладнання не тільки не стимулюють вітчизняних високотехнологічних виробників, насамперед енергетичного машинобудування, але й є стосовно них дискримінаційними. Ця пільга є ефективною лише за умов її застосування до якісного інноваційного устаткування та обладнання, що не виробляється в Україні.

Щодо податку на прибуток, то пільги інноваційного спрямування у 2013–2014 рр. обмежувалися звільненням від сплати авансових внесків суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки (що схвалені відповідно до Закону України "Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць"), а також суб'єктів індустрії програмної продукції. Їхні податкові зобов'язання визначалися на підставі податкової декларації за підсумками I кв., першого півріччя, трьох кварталів та за рік (підрозділ 4 Перехідних положень).

До 2010 р. в Україні застосовувалися пільги з податку на прибуток та із ввізного мита по операціях увезення обладнання для потреб технологічних парків. Найбільше таких пільг було надано в 2004 р. – 137,7 млн грн, з 2005 р. пільги надавалися лише для раніше започаткованих проектів.

До 2015 р. також діяла пільга з податку на прибуток підприємств літакобудівної промисловості, отриманий від основної діяльності (клас 30.30 група 30.3 розділ 30 КВЕД ДК 009:2010), а також від проведення такими підприємствами науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (клас 72.19 група 72.1 розділ 72 КВЕД ДК 009:2010), що виконувалися для потреб літакобудівної промисловості (387 млн грн у 2014 р.).

Від сплати ввізного мита звільняється імпорт:

- наукового, лабораторного і дослідницького обладнання, а також комплектуючих та матеріалів для наукових парків, зареєстрованих згідно із Законом України "Про наукові парки", та його партнерів (п. 3 ст. 287 Митного кодексу України);
- устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що увозяться суб'єктами господарювання винятково для реалізації інвестиційних проектів, схвалених відповідно до Закону України "Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць" (пп. 10 п. 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України); діє до 1 січня 2018 р.;
- товарів у межах ратифікованих Верховною Радою України міжнародних договорів (угод) України з питань космічної діяльності щодо створення космічної техніки (включаючи агрегати, системи та їх комплектуючі для космічних комплексів; космічних ракет-носіїв, космічних апаратів та наземних сегментів космічних систем) (пп. 4 п. 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України), діє до 1 січня 2018 р.;
- техніки, обладнання, устаткування, що використовуються для реконструкції існуючих і будівництва нових підприємств з виробництва біопалива і для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів з метою споживання біопалива, що класифікуються за кодами УКТ ЗЕД, визначеними ст. 7 Закону України "Про альтернативні види палива", якщо такі товари не виробляються та не мають

аналогів в Україні. (пп. 5 п. 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України) до 1 січня 2019 р.

До пільг щодо податку на доходи фізичних осіб можна віднести звільнення від податку суми державних премій України або стипендій України (призначених законом, постановами Верховної Ради України, указами Президента України), сум Нобелівської чи Абелівської премій (пп. 165.1.1 (б) ст. 165), а також цільової благодійної допомоги, що надається резидентами – юридичними чи фізичними особами у будь-якій сумі (вартості) платнику податку, який проводить наукове дослідження або здійснює розробку, для відшкодування вартості обладнання, матеріалів, інших витрат (крім виплат заробітної плати, додаткових благ, інших витрат для особистих потреб) (пп. 170.7.4 (д) ст. 170).

Окремі заходи прямого бюджетного фінансування застосовуються для підтримки науково-дослідних проектів у конкретних галузях. Наприклад, у космічній галузі здійснюється підтримка за бюджетною програмою 6381020 "Виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері космічної галузі, в тому числі загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України" (30,3 млн грн у 2015 р. при плановому показнику у 51,55 млн грн; бюджетом 2016 р. передбачено 223,6 млн грн); в енергетиці – за програмою 1101030 "Прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням, підготовка наукових кадрів та фінансова підтримка розвитку наукової інфраструктури у сфері паливно-енергетичного комплексу й вугільної промисловості" 5,86 млн грн, що відповідає плановому показнику; бюджетом 2016 р. передбачено 6,5 млн грн.

Опосередкований вплив на інноваційну діяльність вітчизняних підприємств могли мати й інші програми бюджетної підтримки суб'єктів господарювання. Однак, зважаючи на те, що у структурі такої підтримки переважає підтримка низькотехнологічних видів діяльності, інноваційна спрямованість цього впливу була мінімальною.

Загалом обсяги бюджетно-податкового стимулювання інноваційної діяльності в Україні, за нашими оцінками, у останні роки не перевищують 0,05% ВВП.

Активізація розвитку національної інноваційної системи, так саме як і свого часу капіталістичного підприємництва [17], потребує забезпечення тісного зв'язку трьох ключових елементів такої системи:

- підприємців, які створюють, запроваджують або поширюють інновації у реальному секторі економіки;
- сучасної держави, яка має створювати інституційні умови для розробки інновацій та переходу виробництва на нові технологічні уклади, а також стимули для підприємців – суб'єктів національної інноваційної системи;
- наукомісткого виробництва, що забезпечує високий рівень продуктивності праці та технологічний прогрес.

Створення такої системи потребує удосконалення законодавства України з питань бюджетно-податкового стимулювання інноваційної діяльності на основі імплементації сучасного європейського досвіду.

Підходи до бюджетно-податкового стимулювання науково-дослідної діяльності та інновацій у ЄС

При дослідженні державної допомоги науково-дослідній діяльності та інноваціям, виконаному на замовлення Єврокомісії, визначаються такі інструменти державної підтримки інноваційного розвитку [18].

1. Фінансування на достатньому рівні освіти та фундаментальних досліджень.
2. Коригування провалів ринку, пов'язаних з фінансуванням інновацій:
  - підтримка венчурного капіталу, що врегульовується Керівництвом з фінансової допомоги ризиковому капіталу [19],

Інноваційно-інвестиційна політика

- надання гарантій за кредитами для фінансування інноваційних проектів.
- 3. Регуляторні заходи, зокрема розбудова ефективної патентної системи.
- 4. Фінансове стимулювання інновацій:
  - пряме бюджетне фінансування,
  - податкові стимули.

Державна допомога науково-дослідній діяльності та інноваціям у ЄС регулюється Рамковим положенням для державної допомоги на дослідження, розробки та інновації (Framework for State aid for research and development and innovation) [20]. Згідно з Рамковими положеннями така допомога має узгоджуватися з існуванням спільного європейського ринку та відповідати таким принципам, як:

1) спрямованість на цілі спільного європейського інтересу, які визначені стратегією EUROPE 2020 і передбачають досягнення сильного, стійкого та інклюзивного зростання. Держава повинна чітко обґрунтувати, яка допомога на дослідження, розробки та інновації сприятиме реалізації цілей спільного європейського інтересу;

2) наявність потреби у державному стимулюванні розробок, досліджень та інновацій – це насамперед наявність провалів ринку (позитивних екстерналій, асиметричної інформації або провалів у координації попиту та пропозиції на розробки та інновації), коли ринок не має стимулів для інвестицій інноваційного спрямування;

3) доведення, що державна допомога є найкращим способом підтримки, враховуючи, що така допомога – не єдиний інструмент сприяння розвитку розробок, досліджень та інновацій. Необхідними передумовами інноваційного розвитку, зокрема, є зниження регуляторних бар'єрів (наприклад, зміна процедур патентування), фінансування освіти та фундаментальної науки тощо. Вибір інструментів державної допомоги на дослідження, розробки та інновації залежить від конкретних проблем, які необхідно вирішити завдяки їм;

4) стимулюючий ефект – вплив на розширення інноваційної діяльності підприємств. Допомога не може надаватися на будь-яку діяльність, яку підприємство здійснювало б і без неї, або на компенсацію звичайних економічних ризиків;

5) уникнення викривлюючого впливу на умови конкуренції та торгівлі;

6) прозорість державної допомоги, що передбачає оприлюднення інформації щодо заходів допомоги; органу, що надає допомогу та її отримувачів; інструментів та обсягів допомоги; дати початку її надання; типу підприємства (мале, середнє чи велике), що її отримуватиме; регіону знаходження отримувача та виду його економічної діяльності;

7) пропорційність допомоги, її обмеження мінімально необхідним обсягом для впровадження інноваційного проекту.

Рамкові положення окреслюють також основні напрями державної підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, види допустимих для відшкодування витрат та обмеження щодо максимального розміру допомоги ("інтенсивності підтримки") [20]. Державна підтримка інноваційного спрямування може призначатися для проведення досліджень і розробок, а також техніко-економічних обґрунтувань, ефективності практичного використання отриманих результатів; для створення та оновлення інфраструктури, необхідної для проведення сучасних досліджень або створення нових технологій. До важливих напрямів підтримки віднесено також сприяння розвитку інноваційних кластерів та інноваційній діяльності малих і середніх підприємств, зокрема, шляхом забезпечення захисту їх авторських прав, відшкодування додаткових витрат на оплату консультативних послуг або праці фахівців високої кваліфікації.

Ст. 264 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС передбачає, що для тлумачення критеріїв державної допомоги сторони застосовуватимуть відповідну судову практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові

положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Союзу. Це означає, що Україна фактично зобов'язалася імплементувати у вітчизняне законодавство вторинне законодавство ЄС щодо державної допомоги. Таким чином критерії та вимоги до допомоги на науково-дослідні розробки та інновації та на підтримку венчурного капіталу повинні узгоджуватися з відповідними Рамковими положеннями та Керівництвом ЄС з фінансової допомоги ризиковому капіталу.

Податкові пільги для інноваційної та науково-технічної діяльності суб'єктів господарювання у країнах ЄС

Податкове стимулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання використовується у багатьох країнах. Протягом останніх років спостерігається тенденція до посилення ролі податкових стимулів порівняно з іншими інструментами підтримки [11], зокрема, прямим бюджетним фінансуванням інноваційних проектів, державними гарантіями за кредитами підприємств або частковим відшкодуванням відсоткових ставок за ними.

У європейських країнах застосовуються такі основні форми податкового стимулювання **інноваційної та науково-технічної діяльності** суб'єктів господарювання:

- податковий кредит, тобто зменшення податку на прибуток у випадку здійснення підприємством витрат на проведення науково-технічних розробок;
- збільшене вирахування, витрат на наукові дослідження та розробки та відповідне зменшення бази оподаткування прибутку;
- додаткова (преміальна) амортизація основних засобів для інноваційних проектів, що забезпечує зменшення бази оподаткування прибутку, а отже – податку на прибуток підприємств, що виконують інноваційні проекти;
- пільги зі сплати податку на додану вартість, мит, податку на доходи фізичних осіб тощо.

Найбільш популярними інструментами такого стимулювання є пільги щодо податку на прибуток у формах податкового кредиту (застосовується у 21 країні Європи), додаткового списання допустимих витрат на науково-дослідні роботи (enhanced allowances, у 16 країнах) та прискореної амортизації (застосовується у 13 країнах) [16].

Так, у Франції податкова пільга у вигляді податкового кредиту становить:

1) для діючих підприємств

- які вперше застосовують податковий кредит, – 50% від загального обсягу витрат на проведення наукових досліджень;
- які користуються податковим кредитом понад один рік, – 50% від обсягу перевищення витрат на дослідження звітного року над середньорічними витратами попереднього року (ст. 244quaterB Податкового кодексу) [21].

Податковий кредит надається як компенсація витрат проведених науково-технічних досліджень у році, в якому вони були здійснені, в межах суми податку на прибуток. Залишок некомпенсованих витрат переноситься на наступні три роки (ст. 44sexies, 199terB, 220B, 244quaterB ПК).

2. Для новостворених компаній (які упродовж 23 місяців звільняються від оподаткування податком на прибуток):

- сума податкового кредиту становить 50% від загального обсягу витрат на проведення досліджень у звітному році, але не має перевищувати 40 млн франків у рік;
- податковий кредит відшкодовується з бюджету (ст. 44sexies, 199terB, 220B, 244quaterB ПК).

Обсяг податкового кредиту на науково-технічні дослідження зменшується на суму отриманих компанією: податкового кредиту на виробничі витрати для виробництва кінематографічних та аудіовізуальних творів (ст. 220sexies ПК), податкового кредиту для інвестицій у підприємства регіону Норд-Па-де-Кале (Nord – Pas-de-Calais) (ст. 220septies ПК), бюджетної допомоги, інших видів державної допомоги.

Інноваційно-інвестиційна політика

У Податковому кодексі Франції (ст. 49 [21]) міститься визначення складових частин науково-технічних досліджень, що відповідають загальноєвропейським нормам [20]:

а) фундаментальні дослідження – дослідницька діяльність, що здійснюється на систематичній основі та в результаті якої створюється теоретичний чи експериментальний внесок у вирішення технічних проблем, аналізуються властивості, структура, фізичні та природні явища та на цій основі формуються нові теорії (інновації);

б) прикладні дослідження, що проводяться для реалізації фундаментальних досліджень або пошуку нових рішень, які дозволяють компанії досягти певної попередньо визначеної мети;

в) експериментальні розробки – моделі та зразки випробувальної продукції, роботи, метод виробництва (нова технологія), прототипи, пілотні установки, технічні елементи рішень для виробництва нових матеріалів, приладів, продукції, процесів, системи істотного поліпшення надаваних послуг (інновація).

Крім того, надається податкова пільга у вигляді додаткової (преміальної) амортизації основних засобів. Податковим кодексом Франції встановлено, що компанії, які інвестують в основні засоби з метою проведення наукових або технічних досліджень, у перший рік їх експлуатації можуть здійснювати амортизацію в розмірі 50% від вартості цих інвестицій. Залишкова вартість амортизується протягом їх звичайного строку корисного використання (ст. 39quinquies A ПК).

У Франції передбачено до 01.07.2016 р. усунути понад 200 видів мита (65% тарифних ліній) на високотехнологічну та інноваційну продукцію, зокрема, на наступні покоління напівпровідників, системи GPS навігації, супутникові системи зв'язку, програмне забезпечення, медичне обладнання МРТ тощо. Решту тарифних ліній буде повністю припинено в чотири етапи протягом трьох років. Це означає, що до 2019 р. майже всі імпортовані відповідні високотехнологічні продукти будуть ввозитися у країни члени ЄС безмитно [22, 23].

У Великій Британії податкові пільги на науково-дослідні розробки надаються у вигляді збільшеного вирахування витрат на наукові дослідження та розробки при визначенні оподаткованого прибутку (проіндексованої суми допустимих витрат на такі розробки) [24]. Існують дві програми таких пільг – для малих і середніх підприємств та для великих підприємств.

Для малих і середніх підприємств податкова пільга становить 230% допустимих затрат, для великих підприємств – 130%. Це означає, що на кожні 100 фунтів допустимих затрат на науково-дослідну діяльність мале та середнє підприємство може зменшити свій оподатковуваний дохід ще на додаткові 130 фунтів, велике підприємство – на 30 фунтів.

Існують і спеціальні обмеження – пільга не застосовується до проектів в мистецтві, соціальних і гуманітарних науках (включаючи економіку). Застосування податкової пільги неможливе у випадку використання інших видів державної допомоги (бюджетного фінансування, пільгових кредитів тощо). Щоб отримати пільгу, малі та середні підприємства повинні в результаті одержати права інтелектуальної власності на продукт, що виникає внаслідок підтримки проекту за допомогою пільг. Для підтвердження, що проект дійсно пов'язаний з дослідженнями і розробками, підприємство у своїй податковій декларації повинно дати детальний опис проекту; пояснити, якими здобутками поповняться внаслідок цього наука та технології; зазначити галузь науки та технологій, в якій здійснюється проект; надати пояснення, як пільга безпосередньо сприятиме проекту, та опис наукової та технологічної невизначеності.

Види допустимих витрат, що враховуються при наданні податкових пільг у Франції та Великій Британії, наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Перелік допустимих витрат, що враховуються при наданні податкової пільги на науково-дослідні розробки у Франції та Великій Британії

Велика Британія	Франція
Оплата праці персоналу, який безпосередньо задіяний у науково-дослідній роботі	Оплата праці вчених, інженерів, техніків, які проводять науково-технічні дослідження (має становити близько 50% загального обсягу витрат)
Оплата послуг фахівців, які не працюють на підприємстві, але беруть участь у науково-дослідних розробках	Амортизація основних засобів, придбаних або виготовлених для проведення науково-технічних досліджень, виробництва експериментальних установок, дослідних зразків (крім основних засобів, уведених у експлуатацію до 01.01.1991 р.)
Плата волонтерам, які беруть участь у клінічних випробуваннях	Інші витрати на проведення досліджень, але не більше 75–100% від суми витрат з оплати праці
Комунальні послуги, необхідні для виконання науково-дослідного проекту	Плата за патент та патентне обслуговування
Програмне забезпечення	Витрати на стандартизацію продукції компанії
На субконтрактну співпрацю для реалізації проекту	Витрати на розробку нових колекцій промисловими підприємствами текстильної, швейної та шкіряної галузі

Джерело: складено авторами на основі: Франція – Code général des impôts. Dernière modification: 1 janvier 2016 [Електронний ресурс]. – Доступний з : http://legifrance.gouv.fr/affichCode.do?sessionId=62CFCFEABF6EF62C103A0075AC15B89A.tpdlal4v_1?cidTexte=LEGITEXT000006069577&dateTexte=19970410; Велика Британія – Corporation Tax: Research and Development tax relief [Електронний ресурс]. – Доступний з : www.hmrc.gov.uk/ct/forms-rates/claims/randd.htm

Як у Франції, так і у Великій Британії сума пільги може переноситися на наступні податкові періоди (до трьох років) та прямо виплачуватися з бюджету у випадку новостворених або малих підприємств.

За висновками експертів ОЕСР ефективність податкового стимулювання наукових досліджень та розробок значною мірою залежить від стабільності податкової системи у часі [11]. Крім того, навіть якщо податкові пільги передбачають перенесення пільги на наступні податкові періоди або її пряму виплату з бюджету новим підприємствам (у випадку їх збитковості) підприємства можуть просто не мати коштів для провадження інноваційної діяльності. А тому важливим доповненням до податкового стимулювання є програми з бюджетного фінансування та надання пільгових кредитів для інноваційної діяльності. Такі інструменти важливі, коли йдеться про низькоприбуткові проекти, які мають важливе суспільне значення (наприклад, проекти, пов'язані із захистом навколишнього середовища) або з точки зору розвитку економіки країни. Тому більшість країн доповнюють свої податкові стимули іншими інструментами підтримки [11].

Так, у Іспанії пільгові кредити – основна форма надання державної підтримки проектів з промислових та експериментальних досліджень, пов'язаних, зокрема, із суттєвим покращенням або створенням виробничих процесів, нових інноваційних продуктів та послуг [25]. Відповідні рішення приймає спеціальне державне агентство, яке займається сприянням інноваційному розвитку (The Centre for the Development of Industrial Technology (CDTI)). Підтримка надається компаніям, що зареєстровані в Іспанії (незалежно від їх розміру, галузі та місця розташування) і можуть самостійно профінансувати щонайменше 30% витрат на проект (підтримка не надається компаніям, які мають фінансові труднощі). Щороку фінансується 100 проектів, 850 компаній, 60% з яких є малими та середніми. Щорічний загальний бюджет державної підтримки становить 800 млн євро, у т.ч. 100 млн надається із Європейського структурного та інвестиційного фонду.

Інноваційно-інвестиційна політика

Пільгові кредити надаються за ставкою 0% на термін до 10 років. Частина коштів підприємство може не повертати (від 5 до 30% загального фінансування), залежно від типу проекту (індивідуальний, міжнародна кооперація чи дослідницька організація) та розміру підприємства.

Державна політика бюджетно-податкового стимулювання інноваційної і науково-технічної діяльності в країнах – членах ЄС спрямована на підтримку окремих суб'єктів національних інноваційних систем, а також забезпечення їх взаємозв'язку, що дозволяє сконцентрувати фінансові ресурси з різних джерел на реалізацію інноваційно-інвестиційних проектів у рамках виконання Стратегії ЄС-2020 та досягнення національних пріоритетів.

Отже, податкові пільги з податку на прибуток для підтримки наукової та науково-технічної діяльності, для розширення такої діяльності та реалізації інноваційних проектів суб'єктів господарювання у Великій Британії та Франції надаються за двома різними моделями:

- Модель 1. Зменшення бази оподаткування прибутку шляхом вирахування проіндексованої суми допустимих витрат на наукові дослідження, розробки та інноваційну діяльність (Велика Британія),
- Модель 2. Зменшення податку на прибуток шляхом застосування податкового кредиту для підприємств, що проводять науково-технічні розробки та інноваційну діяльність, та додаткової (преміальної) амортизації основних засобів для здійснення такої діяльності (Франція).

Для оцінки результативності різних моделей пільгового оподаткування прибутку суб'єктів господарювання України проведено розрахунки на умовних прикладах. Розрахунки базуються на даних міжгалузевого балансу України щодо частки доданої вартості у випуску продукції підприємств машинобудування і враховують тенденції та пропорції формування фінансового результату таких підприємств у 2013–2014 рр., а також склад та структуру витрат інноваційної діяльності у машинобудуванні [26]. Оцінки здійснено стосовно двох варіантів (табл. 2):

I варіант – зростання доходів та доданої вартості з другого року впровадження наукових досліджень і розробок;

II варіант – зростання доходів та доданої вартості на п'ятий рік від початку наукових досліджень і розробок.

Оцінка результативності податкових стимулів за зазначеними вище моделями показала, що будь-яка модель є неефективною для:

- збиткових підприємств, які не мають фінансового потенціалу до відновлення прибутковості у короткостроковому періоді; для них будь-яке стимулювання є неефективним, враховуючи обмежений строк (три роки) перенесення залишку некомпенсованих витрат, у т.ч. на дослідження та розробки;
- підприємств, які запроваджують довгострокові інноваційно-інвестиційні проекти (на строк, більший за три роки) з тривалим строком окупності, оскільки відбувається нарощення витрат, що вимагає віднаходження економічних компенсаторів або залучення нових джерел отримання власних фінансових ресурсів (прибутку, амортизації тощо);
- підприємств, які запроваджують проекти з низьким рівнем прибутковості, оскільки перевищення темпів зростання витрат на дослідження та розробки над темпами збільшення доданої вартості призводитиме до збитковості та втрати можливості застосування податкових стимулів.

За результатами проведених розрахунків застосування моделі 2 (податкова пільга у вигляді податкового кредиту та додаткової (преміальної) амортизації) створює необхідні умови для розвитку інноваційної діяльності підприємств, спрямування звіль-

нених від оподаткування ресурсів на придбання нових технологій, основних засобів та нематеріальних активів.

Для України це є більш прийнятним з огляду на високий рівень зношування основних засобів у реальному секторі, низьку результативність капітальних інвестицій та відставання у запровадженні нових технологічних укладів тощо.

Таблиця 2

**Оцінка результативності застосування різних моделей
пільгового оподаткування прибутку підприємств України**

Показник	I варіант					II варіант				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Роки реалізації інноваційного проекту										
Чистий дохід від реалізації продукції	10 000	10 500	11 500	12 000	12 500	10 000	10 000	10 000	10 000	13 000
Додана вартість, у т.ч.:	2 977	3 111	3 377	3 508	3 641	2 977	2 977	2 977	2 977	6270
– оплата праці найманих працівників	1 910	2 006	2 197	2 292	2 388	1 910	1 910	1 910	1 910	2 483
– валовий прибуток	508	534	585	610	635	508	508	508	508	3157
– амортизація основних засобів та нематеріальних активів	319	319	319	319	319	319	319	319	319	319
– податки на виробництво та імпорт	240	252	276	287	299	240	240	240	240	311
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток, збиток	-763	38	878	916	954	-763	-818	-829	-796	2 361
<i>Модель 1</i>										
Витрати на наукові дослідження, розробки та інноваційну діяльність	220	275	341	374	441	220	275	341	374	441
Сума додаткового вирахування	66	83	102	112	132	66	83	102	112	132
Фінансовий результат до оподаткування (із додатковим вирахуванням)	-829	-45	776	804	822	-829	-901	-931	-908	2 229
Залишок некомпенсованих витрат, у т.ч. на дослідження та розробки, що переноситься на наступні три роки	-829	-874	-98	0	0	-829	-1 730	-2 661	-3 569	-511
Податок на прибуток (до сплати з урахуванням перенесеного збитку минулого року)	0	0	0	127	148	0	0	0	0	0
<i>Модель 2</i>										
Витрати на наукові дослідження, розробки та інноваційну діяльність, у т.ч.:	269	336	416	457	538	269	336	416	457	538
– додаткова (преміальна) амортизація	49	61	75	83	97	49	61	75	83	97
Сума податкового кредиту	135	34	40	21	41	135	34	40	21	41
Податок на прибуток (розрахунковий за звітний період)	0	0	28	165	172	0	0	0	0	0
Залишок некомпенсованих витрат, у т.ч. на дослідження та розробки, що переноситься на наступні три роки	-763	-725	-181	-37	0	-763	-1 581	-2 410	-3 206	-82
Податок на прибуток (до сплати з урахуванням податкового кредиту минулих років)	0	0	0	0	94	0	0	0	0	0

Джерело: розрахунки авторів.

Інноваційно-інвестиційна політика

Крім застосування другої моделі пільгового оподаткування прибутку, також вважаємо за доцільне запровадити додаткові стимули у вигляді зменшення податкових зобов'язань щодо податку на додану вартість, мита, певних звільнень від податку на доходи фізичних осіб. Такі стимули мають поширюватися на:

- компанії, які проводять науково-технічні дослідження і запроваджують їх результати, здійснюють впровадження інноваційних технологій і виробництво інноваційних продуктів;
- науково-дослідні організації та установи з поширення знань, інноваційні компанії та інноваційні кластери, науково-дослідну інфраструктуру, офіси, що здійснюють трансферт технологій;
- дослідників (вчених, інженерів, техніків).

Використання таких стимулів в Україні дасть можливість сформувати основу національної інноваційної системи, забезпечити взаємозв'язок її суб'єктів, а також сконцентрувати наявні ресурси (капіталу, праці, ринку) на досягнення національних пріоритетів як ключових факторів економічного розвитку.

Отже, розвиток інноваційного бізнесу та просування науково-технічної діяльності підприємств України – це комплексна проблема, яка зачіпає різні аспекти державного регулювання та стимулювання і потребує, зокрема, вирішення таких завдань, як:

- забезпечення достатнього фінансування та якісного управління у сферах освіти та фундаментальних наукових досліджень;
- розроблення та ухвалення нормативно-правового акту, що встановлюватиме прозорі та чіткі вимоги щодо надання допомоги суб'єктам господарювання на дослідження, розробки та інновації – а саме: обґрунтування цілей підтримки та потреби у її наданні; доведення, що державна допомога є найкращим способом підтримки та має стимулюючий ефект; обмеження обсягів наданої допомоги на рівні необхідного мінімуму; усунення негативного впливу на конкуренцію та торгівлю;
- розширення податкового стимулювання інноваційної діяльності, що потребує внесення змін до Податкового та Митного кодексів України.

За результатами проведеного дослідження пропонуємо внести у Податковий кодекс України зміни стосовно:

1) *нової термінології*, зокрема, визначення понять "гранти", "наукова та науково-технічна діяльність", "наукова установа" відповідно до норм Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність" та поняття "податковий інвестиційний кредит". Податковий інвестиційний кредит – це сума, на яку платник має право зменшити податкові зобов'язання з податку на прибуток звітного (податкового) періоду;

2) *уточнення понять* "інжиніринг" та "преміальна амортизація".

Інжиніринг – надання послуг (виконання робіт) зі складання технічних завдань, проектних пропозицій, проведення техніко-економічних обстежень, виконання інженерно-розвідувальних робіт з будівництва об'єктів, розроблення технічної документації, проектування та конструкторського опрацювання об'єктів техніки і технології, надання консультацій та авторського нагляду під час монтажних та пусконаладжувальних робіт, а також надання консультацій, пов'язаних із такими послугами (роботами).

Преміальна амортизація – амортизація придбаних (створених після 2014 р.) основних засобів, нематеріальних активів, які використовуються у: науковій та науково-технічній діяльності установами, внесеними до Державного реєстру наукових установ; науково-технічній діяльності та впровадженні інновацій іншими суб'єктами господарювання, які в рамках національних пріоритетів реалізують інвестиційні та інноваційні проекти, схвалені Кабінетом Міністрів України та включені до Державного реєстру інвестиційних проектів (розміщеного на офіційному веб-сайті Міністерства економічного розвитку і торгівлі України), – встановлюється у розмірі 50% первісної вартості або витрат на придбання/самостійне виготовлення в перший рік їх експлуатації;

3) *уведення нового механізму* надання пільги з податку на прибуток: податок на прибуток зменшується на суму податкового інвестиційного кредиту, який надається науковим установам, іншим платникам – суб'єктам господарювання, які здійснюють науково-технічну діяльність та впровадження інновацій у рамках національних інвестиційних та інноваційних проектів, схвалених Кабінетом Міністрів України та включених до Державного реєстру інвестиційних проектів у розмірі:

- 50% від загального обсягу витрат на проведення наукової та науково-технічної діяльності або витрат з виконання інвестиційних та інноваційних проектів, у перший рік застосування податкового інвестиційного кредиту (але не більше 10 млн грн у рік). Залишок некомпенсованих витрат сумою поточного податку на прибуток переноситься на наступні три роки;
- 50% від обсягу перевищення таких витрат звітного року над середньорічними витратами попереднього року (при застосуванні податкового інвестиційного кредиту у строк, більший за один рік).

Витратами на проведення наукової та науково-технічної діяльності або виконання інвестиційних та інноваційних проектів, які включаються для розрахунку податкового інвестиційного кредиту, є:

- амортизація основних засобів, придбаних або виготовлених для проведення науково-технічних досліджень, виробництва експериментальних установок, дослідних зразків (крім основних засобів, уведених у експлуатацію до 01.01.2014 р.),
- амортизація нематеріальних активів, які застосовуються для виконання оперативних та експериментальних розробок,
- витрати на оплату праці вчених, інженерів, техніків, які проводять науково-технічні дослідження (мають становити близько 50% загального обсягу витрат),
- плата за патент та патентне обслуговування; витрати на стандартизацію продукції компанії,
- інші витрати на проведення досліджень, але не більше 75–100% від суми витрат з оплати праці.

Крім того, у частині податку на доходи фізичних осіб вважаємо за доцільне передбачити, що сума гранту (грантової підтримки) переможцям конкурсу і вченим, які проводять фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження, на реалізацію наукових, науково-технічних та інноваційних проектів не включається до розрахунку загального оподаткованого доходу.

Необхідно також звільнити від податку на додану вартість:

- операції із увезення державними науковими установами та державними вищими навчальними закладами на митну територію України науково-дослідних приладів, обладнання, запасних частин і витратних матеріалів до них, реактивів, зразків, наукової літератури у паперовому та електронному вигляді для забезпечення власної наукової та науково-технічної діяльності (крім підакцизних товарів),
- операцій з увезення на митну територію України устаткування, обладнання та комплектуючих, що не виробляються в Україні, для проведення науково-технічної діяльності та впровадження інновацій платниками податку – суб'єктами господарювання, які реалізують в рамках національних пріоритетів інвестиційні та інноваційні проекти, схвалені Кабінетом Міністрів України та включені до Державного реєстру інвестиційних проектів (розміщеного на офіційному веб-сайті Міністерства економічного розвитку і торгівлі України).

Пропонуємо передбачити у Митному кодексі України звільнення від оподаткування ввізним митом при ввезенні на митну територію України та надання митного режиму імпорту устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що ввозяться суб'єктами господарювання винятково для здійснення науково-технічної діяльності та впровадження інновацій у рамках національних інвестиційних та інно-

ваційних проєктів, а також науково-дослідних приладів, обладнання, запасних частин і витратних матеріалів до них, наукової літератури для забезпечення власної наукової та науково-технічної діяльності установам, внесеним до Державного реєстру наукових установ, та вищим навчальним закладам, за умови, що зазначені товари не є підакцизними та виготовлені не більше ніж три роки тому, не виробляються та не мають аналогів в Україні.

Для забезпечення реалізації норм Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність", крім запропонованих змін до Податкового кодексу України та Митного кодексу України, доцільно внести зміни до Бюджетного кодексу України в частині удосконалення порядку фінансового забезпечення наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, запровадження механізму надання грантової підтримки, порядку фінансування через державний Банк розвитку України (після його створення), а також визначення положень з формування та напрямів використання доходів, отриманих державною науковою установою, вищими навчальними закладами, що повністю фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, у вигляді частини прибутку від діяльності господарського товариства (дивідендів), а також доходів, отриманих ними від розпорядження частками (акціями) у статутних капіталах господарських товариств.

Створення дієвої національної науково-інноваційної системи дозволить прискорити інтеграцію України у світовий економічний та науково-технологічний простір.

Список використаних джерел

1. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін. ; НАН України. – К., 2015. – С. 33, 224, 227, 231.
2. Геєць В.М. Інституційна обумовленість інноваційних процесів у промисловому розвитку України / В.М. Геєць // Економіка України. – 2014. – № 12. – С. 4–19.
3. Аналіз законодавства України у сфері досліджень, розробок та інноваційної діяльності та пропозиції щодо доповнень до законодавства / [Г. Авідор, Ю. Атаманова, І. Булкін та ін.] ; проєкт ЄС "Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні". – К. : Фенікс, 2011. – 350 с.
4. Економіко-правові та практичні аспекти переходу економіки України на інноваційну модель розвитку : монографія / [О.П. Орлюк, О.Б. Бутнік-Сіверський, Н.М. Мироненко та ін.], за наук. ред. О.Б. Бутнік-Сіверського – К. : Лазуріт-Поліграф, 2010. – 416 с.
5. Механізм стратегічного управління інноваційним розвитком : монографія / [О.А. Біловодська, О.М. Азарян, М.П. Денисенко та ін.] ; за наук. ред. О.А. Біловодської. – Суми : Університет. кн., 2013. – 432 с.
6. Амоша О.І. Організаційно-економічні механізми активізації інноваційної діяльності в Україні / О.І. Амоша // Економіка промисловості. – 2005. – № 5. – С. 15–21.
7. Мазур О.А. Технологічні парки. Світовий та український досвід / О.А. Мазур, В.С. Шовкалюк. – К. : Прок-бізнес, 2009. – 70 с.
8. Саліхова О.Б. Адресна державна підтримка як чинник стимулювання розвитку високотехнологічних виробництв в Україні / О.Б. Саліхова // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 2. – С. 9–23.
9. Булкін І.О. Пріоритети фінансування інноваційної активності у промисловості України за джерелами коштів / І.О. Булкін // Проблеми науки. – 2015. – № 2. – С. 2–10.
10. Грига В.Ю. Результативність інноваційної діяльності малих підприємств при взаємодії з великим бізнесом / Грига В.Ю., Богдан С.В., Ісакова Н.Б. // Економіка і прогнозування. – 2014. – № 2. – С. 94–104.
11. Supporting Investment in Knowledge Capital, Growth and Innovation [Електронний ресурс] / OECD. – OECD Publishing, 2013. – Р. 26. – Доступний з : <http://dx.doi.org/10.1787/9789264193307-en>
12. Summary. Supporting Investment in Knowledge Capital, Growth and Innovation [Електронний ресурс] / OECD. – Доступний з : <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/9789264193307-sum-en.pdf?expires=1459143305&id=id&accname=guest&checksum=8AED48AE9E7FAF241FFBED4E68DD190A>

13. Garcia A. Bin Y., Jeng D. Moving up the value chain – greater access to R&D incentives [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://www.internationaltaxreview.com/Article/3511735/Moving-up-the-value-chain-greater-access-to-R-D-incentives.html>
14. Lach S. Do R&D subsidies stimulate or displace private R&D? Evidence from Israel [Електронний ресурс] // Journal of Industrial Economics. – 2002. – № 50(4). P. 369–390. – Доступний з : <http://saullach.weebly.com/uploads/2/4/5/3/2453675/rdsubsidies.pdf>
15. Gorg, Holger and Strobl, Eric. The Effect of R&D Subsidies on Private R&D [Електронний ресурс] // University of Nottingham Research Paper No. 2005/38. – December 2005. – Доступний з : <http://ssrn.com/abstract=864085> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.864085>
16. Straathof, B., Ladinska, E.G., Kox, H., Mocking, R., et al. A study on R&D tax incentives: Final Report [Електронний ресурс] // EU Taxation Paper. – 2014. – No. 52. – P.5. – Доступний з : http://works.bepress.com/henk_kox/66/
17. Sombart W. Der moderne Kapitalismus. Erster Band. Die Genesis des Kapitalismus. – Leipzig, Verlag von Duncker&Humblot. – 1902. – 669 S.
18. Katsoulacos, Y., Tsiouri, L., Guy, K. The impact of R&D; State aid and its appraisal on the level of EU research expenditure in the context of the Barcelona European Council objectives [Електронний ресурс] // CERES-2005. – Доступний з : http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/2005_study_state_aid_rd_en.pdf
19. Communication from the Commission amending the Community guidelines on State aid to promote risk capital investments in small and medium-sized enterprises [Електронний ресурс] // Official Journal C329. – 2010. – Доступний з : [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52014XC0122\(04\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52014XC0122(04))
20. Framework for State aid for research and development and innovation [Електронний ресурс] // Official Journal. – 2014. – C 198. – Доступний з : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2014:198:TOC>
21. Code général des impôts. Dernière modification: 1 janvier 2016 [Електронний ресурс]. – Доступний з : http://legifrance.gouv.fr/affichCode.do?sessionId=62CFCFEABF6EF62C103A0075AC15B89A.tpdila14v_1?cidTexte=LEGITEXT000006069577&dateTexte=19970410
22. L'Accord sur les technologies de l'information [Електронний ресурс]. – Доступний з : https://www.wto.org/french/tratop_f/inftec_f/inftec_f.htm
23. ACCORD SUR LES TECHNOLOGIES DE L'INFORMATION. OMC: Accord historique sur le commerce des TI, qui représente 1300 milliards de \$EU. 16.12.2015 [Електронний ресурс]. – Доступний з : https://www.wto.org/french/news_f/news15_f/ita_16dec15_f.htm
24. HM Revenue & Customs. Corporation Tax: Research and Development tax relief [Електронний ресурс]. – Доступний з : www.hmrc.gov.uk/ct/forms-rates/claims/randd.htm
25. SA. 40324 (2015/N) – Spain Evaluation Plan of the Centre for the Development of Industrial Technology R&D Aid Scheme [Електронний ресурс]. – Доступний з : http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/256760/256760_1703217_97_2.pdf
26. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2014 році [Електронний ресурс]. – Доступний з : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm

Надійшла до редакції 26.02.2016 р.

*Лунина И.А., д-р екон. наук, заведующая отделом
Белоусова Е.С., канд. экон. наук, старший научный сотрудник
Буланая А.А., канд. экон. наук, старший научный сотрудник
Институт экономики и прогнозирования НАН Украины*

БЮДЖЕТНО-НАЛОГОВОЕ СТИМУЛИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ

Обобщен международный опыт бюджетно-налогового стимулирования инновационной деятельности. Проанализированы возможности применения различных моделей налогового стимулирования инновационной деятельности субъектов хозяйствования в условиях Украины. Разработаны рекомендации по совершенствованию налогового законодательства и использованию бюджетных средств для обеспечения инновационного развития экономики Украины.

Ключевые слова: инновационная деятельность, государственная поддержка, налоговое стимулирование, Соглашение об ассоциации между Украиной и ЕС.

Inna Lunina, Doctor in Economics
Olena Bilousova, PhD in Economics
Oleksandra Bulana, PhD in Economics
Institute for Economics and Forecasting, NAS of Ukraine

FISCAL STIMULATION OF INNOVATIVE ACTIVITIES IN UKRAINE

The article analyzes legal framework and practice of fiscal support for innovation in the form of tax incentives and budget funding. The authors summarized existing EU approaches to fiscal stimulation. The authors have analyzed two models of income tax reliefs: 1) Research and Development tax relief/super deduction (UK); 2) Research and Development tax credit and additional (premium) amortization of fixed assets for innovation projects (France). The authors have made estimations of the impact of tax incentives for these models and revealed certain conditions under which these models may appear ineffective. Authors recommend to use the second model for Ukrainian tax reform purposes, because such model is able to create the basis for the development of innovation activities, whereby tax savings would be used to acquire new technologies, fixed assets, equipment and intangible assets (given the high depreciation, low efficiency of capital investments and delays in implementing of new technologies).

It is established that the development of innovative businesses and promoting scientific and technological activities of enterprises is a complex issue that affects various aspects of public administration. To ensure progress in this sphere, the following tasks should be completed: ensuring sufficient funding and good governance in education and fundamental scientific research; establishing transparent requirements for assistance to entrepreneurs in research and innovation; and increasing the number of tax incentives for innovation. The authors propose various amendments to the Tax and Customs Code of Ukraine.

This article continues the discussion on the creation of an effective national research and innovation system that would speed up Ukraine's integration into the world economic and technological space, and concentrate available resources (capital, labor, market) to achieve national priorities as key factors for economic development. The article was written as part of the research on: "Consolidation of public finances of Ukraine in conditions of the global financial instability", "Financial support for structural modernization of the real sector of Ukraine's economy" completed at the Institute for Economics and Forecasting, NAS of Ukraine.

The article was written as part of the research on: "Public finance consolidation in Ukraine in the global financial instability", and "Financial support for structural modernization of the real sector of economy of Ukraine" completed at State Institution "Institute for Economics and Forecasting of NAS of Ukraine."

Keywords: innovative activities, state support, tax stimulation, Association Agreement between Ukraine and EU.

References

1. Innovative Ukraine 2020 (2015). Kyiv, NAS of Ukraine [in Ukrainian].
2. Heyets, V.M. (2014). Institutional conditioning of innovative processes in the industrial development of Ukraine. *Ukraine's Economy*, 12, 4–19 [in Ukrainian].
3. Analysis of Ukrainian legislation in the sphere of research, development and innovation activity and suggestions for amendments to the legislation (2011). The EU-funded project "Improvement of strategies, policy and regulation of innovations in Ukraine". Kyiv: Feniks [in Ukrainian].
4. Orlyuk, A., Butnik-Seversky, O. Mironenko, N., etc. (2010). Economic and legal and practical aspects of transition in Ukraine innovative development model. Kyiv: Lazurit- polygraph [in Ukrainian].
5. Bilovods'ka, O., Azarian, O., Denisenko, M., etc. (2013). The mechanism of strategic management of innovative development. Sume: University book [in Ukrainian].
6. Amosha, A. (2005). Organizational and economic mechanisms to enhance innovation in Ukraine. *Industrial Economics*, 5, 15–21 [in Ukrainian].
7. Masur, A., Shovkaliuk, V. (2009). Technology parks. World and Ukrainian experience. Kyiv: Prok-byznes [in Ukrainian].
8. Salikhova, O.B. (2011). Targeted state support as a factor stimulating the development of high-tech industries in Ukraine. *Economics and Forecasting*, 2, 9–23. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2011_2_5 [in Ukrainian].
9. Bulkin, I. (2015). Priorities financing of innovative activity in the industry in Ukraine by source of funds. *Problems of science*, 2, 2–10 [in Ukrainian].

10. Hryha, V.Y., Bogdan, S.V. Isakova, N.B. (2014). Effectiveness of innovative small businesses in the interaction with big business. *Economics and Forecasting*, 2, 94–104 [in Ukrainian].
11. OECD (2013). Supporting Investment in Knowledge Capital, Growth and Innovation. OECD Publishing. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264193307-en> [in English].
12. Summary. Supporting Investment in Knowledge Capital, Growth and Innovation, OECD. Retrieved from: <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/9789264193307-sum-en.pdf?expires=1459143305&id=id&accname=guest&checksum=8AED48AE9E7FAF241FFBED4E68DD190A> [in English].
13. Garcia, A., Bin, Y., Jeng, D. (2015). Moving up the value chain greater access to R&D incentives. Retrieved from: <http://www.internationaltaxreview.com/Article/3511735/Moving-up-the-value-chain-greater-access-to-R-D-incentives.html> [in English].
14. Lach, S. (2002). Do R&D subsidies stimulate or displace private R&D? Evidence from Israel, *Journal of Industrial Economics*, 50(4), 369–390. Retrieved from: <http://saullach.weebly.com/uploads/2/4/5/3/2453675/rdsubsidies.pdf> [in English].
15. Gorg, Holger and Strobl, Eric, (2005). The Effect of R&D Subsidies on Private R&D. University of Nottingham, *Research Paper*, 38. Retrieved from: <http://ssrn.com/abstract=864085> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.864085> [in English].
16. Straathof, B., Ladinska, E.G., Kox, H., Mocking, R., et al. (2014). A study on R&D tax incentives: Final Report. *EU Taxation Paper*, 52, 5. Retrieved from: http://works.bepress.com/henk_kox/66/ [in English].
17. Sombart, W. (1902). *Der moderne Kapitalismus. Erster Band. Die Genesis des Kapitalismus.* Leipzig: Verlag von Duncker&Humblot [in German].
18. Katsoulacos, Y., Tsipouri, L., Guy, K. (2005). The impact of R&D; State aid and its appraisal on the level of EU research expenditure in the context of the Barcelona European Council objectives. CERES-2005. Retrieved from: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/2005_study_state_aid_rd_en.pdf [in English].
19. Communication from the Commission amending the Community guidelines on State aid to promote risk capital investments in small and medium-sized enterprises (2010). *Official Journal*, C329. Retrieved from: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52014XC0122\(04\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52014XC0122(04)) [in English].
20. Framework for State aid for research and development and innovation (2014). *Official Journal*, 198. Retrieved from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2014:198:TOC> [in English].
21. Code général des impôts. Dernière modification : 1 janvier 2016. Retrieved from: http://legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=62CFCFEABF6EF62C103A0075AC15B89A.tpdila14v_1?cidTexte=LEGITEXT000006069577&dateTexte=19970410 [in French].
22. L'Accord sur les technologies de l'information. Retrieved from: https://www.wto.org/french/tratop_f/inftec_f/inftec_f.htm [in French].
23. ACCORD SUR LES TECHNOLOGIES DE L'INFORMATION. OMC: Accord historique sur le commerce des TI, qui représente 1300 milliards de \$EU. Retrieved 16.12.2015 from: https://www.wto.org/french/news_f/news15_f/ita_16dec15_f.htm [in French].
24. HM Revenue & Customs. Corporation Tax: Research and Development tax relief. Retrieved from : www.hmrc.gov.uk/ct/forms-rates/claims/randd.htm [in English].
25. SA. 40324 (2015/N) – Spain Evaluation Plan of the Centre for the Development of Industrial Technology R&D Aid Scheme. Retrieved from : http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/256760/256760_1703217_97_2.pdf [in English].
26. Scientific and innovation activity in Ukraine in 2014. Retrieved from : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm [in Ukrainian].